

Φορολογικοί Κάτοικοι Ελλάδος – Εξωτερικού, Επικαιροποιημένο με τις τελευταίες αλλαγές

Στις 14 Απριλίου 2016 είχαμε δημοσιεύσει στον ιστότοπο του Capital ένα άρθρο με το οποίο αναλύσαμε την έννοια της φορολογικής κατοικίας, τη διαδικασία που απαιτείται για να αλλάξει κάποιος τη φορολογική του κατοικία αλλά και τον τρόπο φορολόγησης των Ελλήνων οι οποίοι μεταναστεύουν και δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό, ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν, αν είναι κάτοικοι εξωτερικού με ακίνητο στην Ελλάδα, κάτοικοι εξωτερικού με εισόδημα στην Ελλάδα, κάτοικοι εξωτερικού χωρίς εισόδημα στην Ελλάδα κ.λπ.

Σήμερα, λόγω της μετεγκατάστασης προσώπων, που έγινε εντονότερη λόγω της οικονομικής κρίσης, το ζήτημα αυτό παραμένει επίκαιρο όσο ποτέ.

Το τελευταίο διάστημα έχουν εισαχθεί ορισμένες μεταβολές στη φορολογική νομοθεσία που αφορά τα πρόσωπα αυτά:

– Καταργήθηκε η υποχρέωση για επικύρωση με την επισημείωση της Χάγης των δημοσίων εγγράφων ορισμένων χωρών (π.χ. Λουξεμβούργο, Γαλλία κ.α.), έγγραφα τα οποία είναι απαραίτητα για τη διαπίστωση από τις Ελληνικές Αρχές της φορολογικής κατοικίας ενός ατόμου, διευκολύνοντας και επιταχύνοντας έτσι τη διαδικασία (έγγραφο Δ. ΟΡΓ. Δ 1172275 ΕΞ2017/16-11-2017)

– Δίνεται πλέον η δυνατότητα σε συζύγους οι οποίοι ζουν και εργάζονται σε ξεχωριστές χώρες (π.χ. ο ένας Ελλάδα και ο άλλος Αγγλία) να υποβάλουν χωριστές φορολογικές κατοικίες, απαλλάσσοντας έτσι τον στον εξωτερικό δραστηριοποιούμενο τόσο από ενδεχόμενη διπλή φορολόγηση όσο και από πιθανά τεκμήρια (υπό τις προϋποθέσεις που αναλύουμε στη συνέχεια) (ΠΟΛ

1201/2017, ΔΕΔ Αθήνας αποφ. 3950/2017, ΣτΕ 1445/2016 και ΣτΕ 1215/2017).

Έστω λοιπόν ότι κάποιο πρόσωπο παίρνει την απόφαση να μεταναστεύσει για ένα άλλο κράτος στο οποίο θα δραστηριοποιείται και θα είναι εγκατεστημένο. Από τη στιγμή της μετεγκατάστασης και μετά γεννώνται τα ερωτήματα:

- ποιου κράτους φορολογικός κάτοικος είναι το φυσικό πρόσωπο;
- πώς θα φορολογηθεί;

Έννοια φορολογικής κατοικίας

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 4172/2013, ένα φυσικό πρόσωπο είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας, εφόσον:

1.α) έχει στην Ελλάδα τη μόνιμη ή κύρια κατοικία του ή τη συνήθη διαμονή του ή το κέντρο των ζωτικών του συμφερόντων ήτοι τους προσωπικούς ή οικονομικούς ή κοινωνικούς δεσμούς του ή β) είναι προξενικός, διπλωματικός ή δημόσιος λειτουργός παρόμοιου καθεστώτος ή δημόσιος λειτουργός παρόμοιου καθεστώτος ή δημόσιος υπάλληλος που έχει την ελληνική ιθαγένεια και υπηρετεί στην αλλοδαπή.

2. έχει φυσική παρουσία στην Ελλάδα για χρονικό διάστημα άνω των εκατόν ογδόντα τριών (183) ημερών εντός οποιασδήποτε δωδεκάμηνης περιόδου, αδιαλείπτως ή με διαλείμματα, είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας για το φορολογικό έτος στη διάρκεια του οποίου συμπληρώνεται η δωδεκάμηνη περίοδος.

Μεταφορά φορολογικής κατοικίας, διαδικασία – δικαιολογητικά

Τα φυσικά πρόσωπα που επιθυμούν να μεταφέρουν τη φορολογική τους κατοικία στο εξωτερικό (ΔΟΥ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ) οφείλουν να υποβάλουν, το αργότερο έως την τελευταία εργάσιμη ημέρα του πρώτου δεκαήμερου του μηνός Μαρτίου του φορολογικού έτους που ακολουθεί το φορολογικό έτος αναχώρησης, στο αρμόδιο τμήμα της ΔΟΥ στην οποία ανήκουν, αίτηση (έντυπο ΜΘ) με συνημμένα τα

προτυπωμένα έντυπα του υπουργείου οικονομικών καθώς και τις απαραίτητες υπεύθυνες δηλώσεις. Παράλληλα, και εφόσον τα διαθέτουν, συνυποβάλλουν και τα σχετικά δικαιολογητικά που αποδεικνύουν τη φορολογική κατοικία. Σε διαφορετική περίπτωση ο φορολογούμενος θα πρέπει να τα προσκομίσει το αργότερο έως την τελευταία εργάσιμη ημέρα του πρώτου δεκαήμερου του μηνός Σεπτεμβρίου του φορολογικού έτους που ακολουθεί το φορολογικό έτος αναχώρησης.

Τα δικαιολογητικά τα οποία απαιτούνται είναι τα εξής:

- πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας (στην πράξη είθισται πως εάν δεν έχουμε πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας αλλά βεβαίωση φορολογικής κατοικίας, ζητείται συμπληρωματικά και σύμβαση εργασίας ή βεβαίωση εργοδότη) ή
- αντίγραφο της εκκαθάρισης της δήλωσης Φ.Ε. ή
- ελλείψει εκκαθάρισης, αντίγραφο της δήλωσης Φ.Ε.

Σε περίπτωση που ο φορολογούμενος, δεν εργάζεται στο εξωτερικό, είτε ως μισθωτός, είτε ως ελεύθερος επαγγελματίας κλπ επομένως υπάρχει αδυναμία προσκόμισης των προηγούμενων, προσκομίζεται βεβαίωση από οποιαδήποτε άλλη δημόσια ή δημοτική ή άλλη αναγνωρισμένη αρχή από την οποία να προκύπτει η συνήθης διαμονή του φορολογούμενου.

Για τη γνησιότητα των αλλοδαπών δημοσίων εγγράφων, τα οποία έχουν συνταχθεί στο έδαφος του αλλοδαπού κράτους, απαιτείται σφραγίδα της Χάγης (apostille) καθώς και επίσημη μετάφραση στην Ελληνική γλώσσα είτε από εγκεκριμένο μεταφραστικό κέντρο (ή την Μεταφραστική Υπηρεσία του Υπ.Εξωτερικών), είτε από δικηγόρο. Από τη διαδικασία αυτή εξαιρούνται τα πιστοποιητικά φορολογικής κατοικίας που εκδίδουν οι φορολογικές αρχές των ΗΠΑ και της Τουρκίας, στο πλαίσιο των ΣΑΔΦΕ που έχουν συναφθεί με τη χώρα μας.

Επίσης σύμφωνα με το αρ. πρωτ. Δ. ΟΡΓ. Δ 1172275 ΕΞ2017/16-11-2017 έγγραφο-απάντηση, της Διεύθυνσης Οργάνωσης,

με υπογραφή του Προϊσταμένου της Γενικής Διεύθυνσης Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, απαλλάσσονται από την υποχρέωση επικύρωσης με σφραγίδα της Χάγης, τα έγγραφα τα οποία αφορούν στη φορολογική κατοικία ή διαμονή φυσικών προσώπων όταν αυτά προέρχονται από κράτη τα οποία έχουν υπογράψει τη σχετική Διεθνή σύμβαση που τα εξαιρεί (κυρωτικός ν. 4231/2014 – Α' 19), με την προϋπόθεση ότι φέρουν ημερομηνία και υπογραφή και, ενδεχομένως, τη σφραγίδα της αρμόδιας Αρχής του κράτους που τα χορήγησε.

Τα κράτη τα οποία έχουν υπογράψει την παραπάνω σύμβαση είναι: Αυστρία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Τουρκία, Πολωνία και Ελλάδα.

Σημείωση: Σε κάθε περίπτωση, επειδή δεν είναι όλες οι χώρες, μέλη της σύμβασης της Χάγης, καλό θα είναι να ενημερώνεται ο καθένας ανάλογα με τη χώρα προορισμού του για το ποιες διαδικασίες πρέπει να ακολουθηθούν ώστε τα δημόσια έγγραφα της χώρας αυτής να αναγνωριστούν και από το Ελληνικό Δημόσιο. Για παράδειγμα, ενώ η Κίνα είναι πλέον ένας διεθνής προορισμός με αρκετούς οικονομικούς μετανάστες, δεν έχει υπογράψει τη σύμβαση της Χάγης (εκτός από το Χονγκ Κονγκ και την επαρχία Μακάο) και έτσι ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει να απευθυνθεί στο εκεί ελληνικό προξενείο. Παρόμοια είναι και η περίπτωση του Καναδά όπου ο ενδιαφερόμενος πρέπει να επικυρώσει τα καναδικά έγγραφα είτε στο Υπ. Εξωτερικών στον Καναδά, είτε μέσω της Πρεσβείας στην Ελλάδα.

Μετά την κατάθεση των δικαιολογητικών για την μεταφορά της φορολογικής κατοικίας, η ΔΟΥ εντός προθεσμίας δύο μηνών οφείλει να αποφανθεί σχετικά.

Λόγοι απόρριψης από τη ΔΟΥ της αίτησης μεταφοράς φορολογικής κατοικίας

Με το νέο νομικό πλαίσιο, οι ΔΟΥ εξετάζουν πλέον τα πραγματικά δεδομένα πριν τη μεταφορά στη ΔΟΥ κατοίκων εξωτερικού. Πέραν των κριτηρίων της κατοικίας, για να καθοριστεί αν μπορεί

κανείς να είναι φορολογικός κάτοικος εξωτερικού, εξετάζονται και άλλες παράμετροι όπως η οικονομική του δραστηριότητα ή οι προσωπικοί του δεσμοί (άρθρο 4 παρ.1α Ν.4172/2013). Οι πιο συνηθισμένες περιπτώσεις που απορρίπτεται η αίτηση μεταφοράς είναι οι ακόλουθες:

Στην περίπτωση που υπάρχει ενεργή ατομική επιχείρηση στην Ελλάδα.

2. Στην περίπτωση που κάποιος είναι ομόρρυθμος εταίρος σε ΟΕ ή ΕΕ.
3. Στην περίπτωση ύπαρξης σχέσης διευθύνοντος συμβούλου σε ΑΕ
4. Στην περίπτωση ύπαρξης σχέσης διαχειριστή ή μονοπρόσωπου εταίρου σε ΕΠΕ ή ΙΚΕ.

Σύζυγοι με χωριστή φορολογική κατοικία.

Κατά το παρελθόν, η ύπαρξη συζυγικών δεσμών με Έλληνα φορολογούμενο συνεπαγόταν αυτόματα για τις Δ.Ο.Υ. πως οι προσωπικοί δεσμοί του προσώπου που ζει και δραστηριοποιείται στο εξωτερικό, ακόμη και για το μεγαλύτερο διάστημα του φορολογικού έτους, βρίσκονται de facto στην Ελλάδα. Έτσι, θεωρούταν αυτόματα φορολογικός κάτοικος Ελλάδας και δεν εξετάζονταν άλλοι παράμετροι όπως σύνολο ημερών διαμονής στο εξωτερικό, οικονομικοί δεσμοί κ.α..

Με την έκδοση της ΠΟΛ 1201/2017 από την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) επεξηγείται το πλαίσιο κανόνων με βάση τους οποίους δικαιολογείται για συζύγους να έχουν διαφορετική φορολογική κατοικία. Η οδηγία αυτή της Φορολογικής Αρχής ενσωματώνει τις αποφάσεις 1445/2016 και 1215/2017 του Συμβουλίου της Επικρατείας σχετικά με τη δυνατότητα μεταβολής της φορολογικής κατοικίας του ενός εκ των δύο συζύγων, σύμφωνα με τα πραγματικά δεδομένα.

Στο άρθρο 3 παρ. β, της προαναφερθείσας εγκυκλίου αναλύεται ότι για την περίπτωση που ένας εκ των συζύγων ή μερών συμφώνου συμβίωσης αιτείται τη μεταβολή της φορολογικής του κατοικίας

ενώ ο άλλος παραμένει φορολογικός κάτοικος Ελλάδος, θα πρέπει να προσκομίζονται επιπλέον και αθροιστικά τα κάτωθι δικαιολογητικά, από τα οποία να προκύπτει ότι ο αιτούμενος τη μεταβολή πράγματι βρίσκεται εκτός Ελλάδος και έχει οργανώσει τη ζωή του στην αλλοδαπή κατά τρόπο μόνιμο ή διαρκή:

- στοιχεία για την απασχόληση του στην αλλοδαπή, από τα οποία αποδεικνύεται ο μόνιμος ή μακροπρόθεσμος χαρακτήρας της απασχόλησης,
- στοιχεία για την ύπαρξη τραπεζικού λογαριασμού στην αλλοδαπή,
- στοιχεία για την ύπαρξη ιδιόκτητης ή μισθωμένης κατοικίας του και λογαριασμών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας στην αλλοδαπή καθώς και
- στοιχεία για την απόκτηση φορολογικού, ασφαλιστικού ή αντίστοιχου Μητρώου στην αλλοδαπή (πχ ΑΜ κοινωνικής ασφάλισης).

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, μπαίνει πλέον τέλος στην ταιριαστικότητα και την άδικη φορολόγηση χιλιάδων νοικοκυριών, στα οποία ο ένας εκ των συζύγων δουλεύει στο εξωτερικό και η υπόλοιπη οικογένεια παραμένει στην Ελλάδα.

Φορολογικές συνέπειες από την αλλαγή της φορολογικής κατοικίας

Εφόσον γίνει δεκτή η μεταφορά στη ΔΟΥ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ, οι φορολογικές αλλαγές οι οποίες επέρχονται έχουν ως εξής:

Ο φορολογούμενος που έχει τη φορολογική του κατοικία στην αλλοδαπή, φορολογείται στην Ελλάδα μόνο για το εισόδημα που αποκτά εντός της επικράτειας.

Αντιθέτως ο φορολογούμενος που έχει τη φορολογική του κατοικία στην Ελλάδα υπόκειται σε φόρο στην Ελλάδα για το παγκόσμιο εισόδημα που απέκτησε μέσα στη φορολογική χρήση.

Στην περίπτωση που ο μεταφερθείς, φορολογικός κάτοικος εξωτερικού δεν αποκτά πραγματικό εισόδημα στην Ελλάδα, δεν έχει υποχρέωση υποβολής φορολογικής δήλωσης στην Ελλάδα.

Οι φορολογικοί κάτοικοι εξωτερικού δεν δικαιούνται τις μειώσεις φόρου στην Ελλάδα για το εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις, εκτός εάν διατηρούν τη φορολογική τους κατοικία σε άλλο κράτος – μέλος της Ε.Ε. ή του Ε.Ο.Χ. και

α) τουλάχιστον το ενενήντα τοις εκατό (90%) του παγκόσμιου εισοδήματός τους αποκτάται στην Ελλάδα ή

β) αποδεικνύουν ότι το φορολογητέο εισόδημα τους είναι τόσο χαμηλό ώστε θα δικαιούνταν της μείωσης του φόρου δυνάμει της φορολογικής νομοθεσίας του κράτους της κατοικίας τους.

Οι φορολογικοί κάτοικοι εξωτερικού δεν υπόκεινται σε τεκμήρια διαβίωσης (πχ ο φορολογικός κάτοικος εξωτερικού δεν υπόκειται σε τεκμήρια για την παραθεριστική του κατοικία ή για το αυτοκίνητο που έχει στην Ελλάδα). Εάν ο φορολογικός κάτοικος εξωτερικού αποκτά πραγματικό εισόδημα στην Ελλάδα τότε είναι υποχρεωτική η υποβολή φορολογικής δήλωσης στην Ελλάδα. Σύμφωνα όμως με την τροποποίηση του άρθρου 33 του Ν.4172/2013 «Μη εφαρμογή αντικειμενικών δαπανών και υπηρεσιών» και συγκεκριμένα στην παρ. “η” αναφέρεται ότι

Δεν εφαρμόζονται οι αντικειμενικές δαπάνες διαβίωσης για τους φορολογικούς κατοίκους εξωτερικού (δεν τεκμαίρεται εισόδημα λόγω κατοχής-ιδιοκτησίας κάποιου αντικειμένου π.χ. ακινήτου)

Δεν εφαρμόζονται οι αντικειμενικές δαπάνες απόκτησης (τεκμήρια απόκτησης) περιουσιακών στοιχείων στην Ελλάδα για φορολογικούς κατοίκους εξωτερικού εφόσον ο κάτοικος αυτός δεν έχει εισόδημα στην Ελλάδα.

Φορολογικός κάτοικος Ελλάδος με εισοδήματα από την αλλοδαπή

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο φορολογικός κάτοικος Ελλάδος φορολογείται στην Ελλάδα για το παγκόσμιο εισόδημά του.

Στην περίπτωση λοιπόν που κάποιος αποκτά εισόδημα από την αλλοδαπή, θα πρέπει να δηλώσει το εισόδημα αυτό στη φορολογική του δήλωση και να φορολογηθεί με βάση την πρόβλεψη που υπάρχει

στη Σύμβαση Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (Σ.Α.Δ.Φ) μεταξύ της Ελλάδος και του κράτους από το οποίο προέρχεται το εισόδημα.

Σημείωση: Αν και η δομή των περισσότερων ΣΑΔΦ ομοιάζει, εν τούτοις δεν είναι όλες ίδιες. Π.χ. Άλλες συμβάσεις προβλέπουν ειδικό τρόπο φορολόγησης για τα μερίσματα, ενώ άλλες συμβάσεις θέτουν ορισμένες προϋποθέσεις προκειμένου να θεωρηθεί κάτοικος της μίας αντισυμβαλλόμενης χώρας, φορολογικός κάτοικος της έτερης αντισυμβαλλόμενης (βλ. ΣΑΔΦ με Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα).

Παραδείγματα:

Α) Έστω ότι φορολογικός κάτοικος Ελλάδος αποκτά εισόδημα από διανεμημένα μερίσματα αλλοδαπής εταιρείας. Ο συγκεκριμένος φορολογούμενος θα πρέπει να δηλώσει τα εισοδήματα αυτά στη φορολογική του δήλωση, ανεξάρτητα από το αν εισάγονται στην Ελλάδα ή όχι και να φορολογηθεί γι' αυτά με το φόρο που προβλέπεται για τα μερίσματα (σήμερα 15%). Έτσι λοιπόν στους κωδικούς 295-296 αναγράφεται το ποσό του μερίσματος προ φόρου, ενώ στους κωδικούς 683-684 αναγράφεται ο φόρος ο οποίος παρακρατήθηκε στην αλλοδαπή, προκειμένου να εκπέσει. Αν ο φόρος της αλλοδαπής είναι μικρότερος του Ελληνικού, τότε στην Ελλάδα θα αποδοθεί η διαφορά. Στην περίπτωση που η Ελλάδα δεν έχει, σύμφωνα με την Σ.Α.Δ.Φ., δικαίωμα φορολόγησης ήδη φορολογηθέντος στην αλλοδαπή χώρα μερίσματος, το ποσό του μερίσματος αναγράφεται στους κωδικούς 659-660 προκειμένου να υπολογιστεί η έκτακτη εισφορά.

Β) Έστω φορολογικός κάτοικος Ελλάδος αποκτά εισόδημα από σύνταξη του εξωτερικού. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να εξεταστεί με βάση τη Σ.Α.Δ.Φ., ποιό κράτος είναι αρμόδιο ώστε να παρακρατήσει το φόρο. Εδώ υπάρχουν τρεις περιπτώσεις:

Φορολόγηση και στα δύο κράτη. Αναγράφεται το καθαρό ποσό της σύνταξης στους

κωδικούς 389-390 και ο φόρος που έχει παρακρατηθεί στην αλλοδαπή, αναγράφεται στους κωδικούς 651-652. Υπενθυμίζεται

πως ο φόρος που παρακρατήθηκε στην αλλοδαπή αναγνωρίζεται μέχρι του ποσού που αναλογεί για το ίδιο εισόδημα στην Ελλάδα. Για την απόδειξη της παρακράτησης απαιτείται βεβαίωση του αλλοδαπού φυσικού ή νομικού προσώπου που παρακράτησε το φόρο θεωρημένο από την αρμόδια φορολογική αρχή και με σφραγίδα της Χάγης (apostille). Η βεβαίωση πρέπει να είναι πρωτότυπη και επίσημα μεταφρασμένη (μέσω δημόσιας ή ιδιωτικής αναγνωρισμένης υπηρεσίας ή μέσω δικηγόρου).

Φορολόγηση μόνο στο κράτος κατοικίας (Ελλάδα). Στους κωδικούς 391-392 αναγράφεται το καθαρό ποσό της σύνταξης που έχει αποκτηθεί στην αλλοδαπή ενώ τυχόν φόρος που έχει παρακρατηθεί στο άλλο κράτος, δεν αναγνωρίζεται. Προκειμένου να εφαρμοστούν οι διατάξεις της οικίας Σ.Α.Δ.Φ και να μην παρακρατηθεί φόρος στο άλλο κράτος, ο φορολογούμενος θα πρέπει να υποβάλλει στις εκεί φορολογικές αρχές το πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας που εκδίδεται μετά από αίτηση στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομικών. Στην περίπτωση που η παραπάνω διαδικασία δεν είχε γίνει και έχει παρακρατηθεί φόρος, τότε ο φορολογούμενος μπορεί να ζητήσει επιστροφή του φόρου, προσκομίζοντας το προαναφερόμενο πιστοποιητικό στις αρμόδιες φορολογικές αρχές του άλλου συμβαλλόμενου κράτους.

Φορολόγηση μόνο στο κράτος από το οποίο προέρχεται η σύνταξη.

Το καθαρό ποσό της σύνταξης αναγράφεται στους κωδικούς 659-660 προκειμένου να υπολογιστεί έκτακτη εισφορά.

Επισημαίνεται πως η παραπάνω λογιστική μεταχείριση ισχύει και για εισοδήματα από μισθωτή εργασία εξωτερικού.

Όπως προαναφέραμε, είναι πολύ σημαντικό πριν από οποιαδήποτε δήλωση εισοδημάτων εξωτερικού, να ελέγχεται το τι προβλέπει η Σ.Α.Δ.Φ προκειμένου να αποφεύγονται πρόσθετες φορολογικές επιβαρύνσεις.

Στις περιπτώσεις που αποκτάται εισόδημα από κράτος χωρίς Σ.Α.Δ.Φ με την Ελλάδα ή από μη συνεργαζόμενα κράτη, τότε ενδέχεται να δημιουργηθούν προβλήματα και ενδεχομένως να

υπάρξει διπλοφορολόγηση.

Του κ. Γιώργου Δαλιάνη, Οικονομολόγος – Φοροτεχνικός Ιδρυτή του Ομίλου Artion και του κ. Γιάννη Αρτσίτα Senior Accountant – Φορολογία Φυσικών Προσώπων της Artion.